

Verslag

Interregionale info- en ontmoetingsdag Halle - 13 /02/2012

Overstromingen in de Zennevallei - Via interregionale samenwerking naar echte oplossingen

Naar aanleiding van de uitzonderlijke wateroverlast in de Zennevallei in november 2010 - en misschien juist 'dankzij' de ernst van deze gebeurtenis - slaan de 3 gewesten, provincies en gemeentebesturen nu de handen in mekaar om samen een halt toe te roepen aan de al te vaak terugkerende overstromingen.

De eerste interregionale conferentie in Halle op maandag 13 februari 2012 over de overstromingsproblematiek in de Zennevallei blijkt alvast een schot in de roos.

Coördinatie Zenne vzw, Contrat de Rivière Senne en het Bekkensecretariaat Zenne-Dijle brachten meer dan 130 deelnemers bijeen: burgemeesters van de betrokken gemeenten, gedeputeerden uit de betrokken provincies, parlementsleden uit de 3 Gewesten, beheerders van bevaarbare en niet-bevaarbare waterlopen, wetenschappers, verantwoordelijken van gemeentelijke, provinciale of gewestelijke administraties en van de technische diensten, vertegenwoordigers van natuur- en milieuverenigingen uit Henegouwen, Waals- en Vlaams-Brabant en Brussel en burgers, actief rond het thema.

Een unaniem geluid weerklonk door de conferentie: de strijd tegen de wateroverlast dient een absolute prioriteit in het beheer van de hele zone te worden, in het bijzonder voor de waterwegbeheerders. Vlaanderen, Wallonië en Brussel moeten een deal sluiten om het hoofd te bieden aan de overstromingsproblematiek in de Zennevallei. Wallonië moet bufferen en bergen, Vlaanderen en Brussel moeten versneld afvoeren via het kanaal. Tussen de drie gewesten is dus een verregaande samenwerking noodzakelijk.

13/2/2012: een overzicht van de inhoud van de info- en ontmoetingsdag

Burgemeesters bijten de spits af

Burgemeester Dirk Pieters verwelkomt de deelnemers in Halle, stad aan het water. "Jammer genoeg maar al te vaak ook stad in het water", vult hij aan. Samen met collega Raymond Langendries van Tubize, beiden ervaringsdeskundigen die over de jaren heen meerdere keren samen met de botten in het water naar mekaar toe stapten, zoekt hij naar oplossingen en antwoorden die vermijden dat de problemen naar de burens worden doorgeschoven.

Een interregionale deal

Voor Raymond Langendries, burgemeester van Tubize, de gemeente die telkens zwaar in de klappen deelt bij overstromingen van de Zenne, zet de toon: "Eindelijk! We keken al lang uit naar een bijeenkomst op dergelijke schaal. Dit is nu de eerste, maar zeker niet de laatste!" Volgens burgemeester Langendries is een deal tussen de drie gewesten nodig. Gezien de hoeveelheid water die in het Waalse Zennebekken afstroomt en de ruimtelijke situatie waarin het kanaal en de rivier er zich bevinden, is de hoofdopdracht van Wallonië om zoveel mogelijk water stroomopwaarts op te houden. De taak van Vlaanderen en Brussel bestaat er dan in om vooral een versnelde afvoer van het water te garanderen via het kanaal Brussel-Charleroi. Burgemeester Langendries pleit eveneens voor een intergewestelijk communicatiesysteem en een gemeenschappelijk draaiboek voor crisissituaties.

Het **Waterbouwkundig Laboratorium van Borgerhout** is gespecialiseerd in de modellering van waterlopen. **Fernando Pereira, onderzoeker** en auteur van een studie over de interregionale overstromingen bracht een verhelderend exposé over de gebeurtenissen op schaal van het Zennebekken tussen Tubize en de monding. Hij benadrukte nogmaals dat de Zenne en het kanaal als één hydraulisch systeem moeten worden benaderd omwille van de talrijke linken die beide waterlichamen verbinden.

De belangrijkste kenmerken van het systeem:

- De waterafvoer en het systeem Zenne-Zennekanaal is een zeer artificieel watersysteem: tussen de Zenne en het kanaal werden overstorten gebouwd in Lembeek en Anderlecht. De Zenne wordt in Halle en Brussel door kokers geleid, wat een bottleneck-effect oplevert. Bij hoge debieten wordt het teveel aan water in de Zenne (dat niet door de koker kan) in het kanaal overgestort.
- Vanuit hydrologisch oogpunt zijn de Zenne en het kanaal complexe waterlopen. Ze ontvangen water uit hun zijrivieren, maar ook uit verafgelegen stuwmeren (de meren van de Lacs de l'Eau d'Heure uit de laars van Henegouwen) en uit de Samber, alsook het water van de rioleringen via de overstorten (als de collectoren het water niet kunnen slikken bij grote regenval).
- Vanuit administratief oogpunt: in totaal zijn zes beheerders verantwoordelijk voor het hydraulisch systeem: één beheerder voor de bevaarbare waterweg en één voor de onbevaarbare waterloop in elk van de gewesten. Samen met het feit dat er ook nog twee talen gebruikt worden in deze zone maakt dit communicatie en samenwerking een stuk moeilijker.

De belangrijkste oorzaak van de overstromingen van november 2010 is een uitzonderlijke combinatie van factoren, waarbij de algemene verzadiging van de bodem een belangrijk gegeven vormde. De verstedelijking / verharding en de ondoordringbaarheid van de bodem (inclusief kale akkers) bleken op dat moment een minder belangrijke impact te hebben. Omdat er al een lange periode (80 dagen) van grote regenval voorafging aan de novemberstorm was de bodem compleet verzadigd. Daardoor kon de grote hoeveelheid neerslag van de relatief 'gewone' novemberstorm (10-13 november 2010) niet meer worden geabsorbeerd.

In zijn presentatie schetste Fernando Pereira de verdeling van de maximum debieten tussen de Zenne en het kanaal tijdens dit zwarte weekend. De kunstwerken op het kanaal tussen Lembeek en Anderlecht kunnen met hun drie schuiven / verlaten maximum ongeveer 75 kubieke meter water per seconde doorlaten. De Zenne kan via de koker van Halle (vlakbij de sluis van Halle) en bij het begin van de koker in Brussel ongeveer 40 kubieke meter water doorlaten. Samen goed voor 115 m³ per seconde. Maar in de periode van 13/14 november 2010 stroomde op bepaalde momenten 160m³ water/seconde toe, wat onvermijdelijk grote overstromingen van Zennekanaal, Zenne en haar bijrivieren veroorzaakte in het gehele gebied tussen Ittre, Rebecq, Tubize, Halle, Beersel, Sint-Pieters-Leeuw en Anderlecht.

Fernando Pereira gaf mee dat zijn modellering van het Zennebekken nog geen volledig overzicht kon bieden, omdat gegevens ontbreken van de waterlopen en de bergingszones stroomopwaarts Tubize. Jean Lecomte van de Waalse Directie van de onbevaarbare waterlopen kondigde aan dat hij nu reeds over een aantal gegevens beschikt om dit model te vervolledigen en zorgde hiermee voor een eerste concrete uitwisseling op de infodag. Positief nieuws omdat enkel een volledige modellering van het Zennebekken zal toelaten om ook een volledige analyse van de gebeurtenissen te maken en om nog meer precieze beslissingen te nemen.

Aan Waalse zijde worden ondertussen diverse projecten in de strijd tegen de overstromingen uitgewerkt.

Olivier Parvais, voorzitter van de Contrat de Rivière Senne, vermeldde dat een studiebureau werd aangesteld om een haalbaarheidsstudie uit te voeren die 'tijdelijke overstromingsgebieden' (TOG) moet aanduiden zodat de gemeenten het water op hun grondgebied kunnen vasthouden. In totaal worden 29 TOG's bestudeerd, die samen bijna 1 miljoen m³ water zouden kunnen stockeren. Tegen het einde van 2012 zullen vijf gemeentebesturen al TOG's met een totale bergingscapaciteit van minimum 420.000m³ realiseren. Hierbij dienen nog eens alle initiatieven van de Service Public de Wallonie (SPW) en van de

Provincies Henegouwen en Waals-Brabant te worden toegevoegd, legt **Paul Dewil, voorzitter van de Groupe Transversal Inondations (GTI)** van de SPW uit. SPW realiseert een waterbergingszone van 205.000m³ stroomopwaarts Rebecq, andere zones op de Hain (die rechtstreeks in het kanaal Charleroi-Brussel uitmonden), overstorten van de Senette naar het kanaal en talrijke andere projecten. Het onderhoud van de kokers, het baggeren van het kanaal, het crisisbeheer (dat nu reeds bestaat, maar dat kan worden verbeterd) werden ook aangehaald.

Lieve De Roeck, secretaris van de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (verantwoordelijk voor het integraal waterbeleid in Vlaanderen) en **Katrien Piessens** (bekkencoördinator van het Dijle-Zennebekken), lichtten toe dat men in Vlaanderen maximaal wil inzetten op een beleid waarbij water zoveel mogelijk wordt vastgehouden aan de bron (via erosiebestrijdingsmaatregelen, recuperatie van hemelwater, buffering en infiltratie) en waarbij voldoende 'ruimte voor water' wordt voorzien. Ook aandacht voor de infrastructuur en het onderhoud van de waterlopen, evenals de optimalisatie van het crisisbeheer staan op de prioriteitenlijst in Vlaanderen.

Renaud Bocquet van Leefmilieu Brussel ging dieper in op de gebeurtenissen in Brussel. Het Brussels grondgebied beslaat 14% van het Zennebekken. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, is de Zenne helemaal niet verdwenen in Brussel. 4 van de 16 km van zijn Brussels parcours legt de Zenne bovengronds af. De rest van het parcours stroomt de Zenne door een koker. Omdat deze koker een beperkte capaciteit heeft, wordt het te veel aan water ter hoogte van Anderlecht in het kanaal geleid via het overstort van de Aa. Renaud Bocquet legde ook de nadruk op het versterken van het interregionaal overleg, het belang van een goede kennis van de hydraulische structuren en de linken die ze verbinden, het actualiseren van bestaande modelleringen, het optimaliseren van het hydraulisch systeem door de aanleg van overstromingszones, het wegnemen van obstakels om een goede doorstroming te garanderen, het verlagen van het waterpeil indien noodzakelijk en de uitvoering van het Brusselse 'Regenplan' om het water op te houden, te bergen en af te voeren.

Kapitein Luc Delprat van de Haven van Brussel legde in detail uit welke rol het kanaal speelt in de waterbeheersing en toonde de technische constructies aan de deelnemers: langsriolen, schuiven, bypasses, stuwen, die zich op de zijkant van de sluizen bevinden en die het water laten evacueren. Aan de hand van grafieken en foto's toonde de kapitein duidelijk het belang van het kanaal in de strijd tegen overstromingen aan. Terwijl stroomopwaarts Brussel alles was verzadigd, stroomde het kanaal stroomafwaarts de sluis van Molenbeek tussen muren van 3, 4, 5 meter hoog, waardoor er op dat ogenblik geen enkel probleem met de waterbeheersing was op die plaats.

Tot slot van de dag kwam een parlementslid uit elk van de drie gewesten aan bod.

- **Benoît Langendries, vertegenwoordiger van de commissie overstromingen in het Waals parlement** sprak over het terreinbezoek om de overstromingen van november 2010 beter te begrijpen. Er werd een werkgroep overstromingen opgericht om gegevens uit te wisselen tussen de verschillende ministeries. Voor hem is de belangrijkste rol van het parlement om de band met de burgers aan te halen en hen te informeren over de te nemen maatregelen. Tegelijk dient het parlement ook druk uit te oefenen om de beschikbare middelen aan prioritaire projecten toe kennen binnen redelijke termijnen.
- **Arnaud Pinxteren, Brussels parlementslid en initiatiefnemer van het 'Regenplan' in het Brussels Gewest**, ging in op de gelijkenissen en de verschillen tussen de Brusselse overstromingen en de overstromingen in het Zennebekken. De Brusselse overstromingen komen eerder in de zomer voor,

terwijl het Zennebekken meer te kampen krijgt met winteroverstromingen. Hij herhaalde nog even de basiselementen uit het 'Regenplan': een bekkenbenadering, zowel op het niveau van betrokken actoren als naar oplossingen toe. Hij benadrukte de belangrijke rol van de gemeentebesturen in het lokaal waterbeheer (water ophouden, de strijd tegen de verhardingen). Hij stelde ook de idee voor om groene openruimtes te creëren die plaats bieden voor recreatie en bij hevige regenval als tijdelijk opvangbekken kunnen fungeren. Liever dan het water steeds als 'probleem' te zien en weg te stoppen in buizen, moet Brussel opnieuw leren leven met water in de buurt, stelde hij.

- **Bart Martens, voorzitter van de commissie wateroverlast van het Vlaams Parlement**, schetste overzichtelijk de knelpunten en oorzaken die ook in de toekomst overstromingen kunnen veroorzaken. Omdat ons land meer en meer dicht bebouwd raakt en de bodem daardoor overal wordt verhard, vindt het water steeds minder mogelijkheden om in de bodem te infiltreren. De bodem verliest daarbij zijn 'sponsfunctie' om meer en langer water te kunnen vasthouden. De huidige stand van het onderzoek naar klimaatveranderingen wijst ook sterk in de richting van hogere neerslagconcentraties op kortere periodes. Dit kan als gevolg hebben dat we in de toekomst vaker grotere hoeveelheden water zullen moeten verwerkt krijgen. Daarom benadrukte ook hij de noodzaak van duidelijke afspraken tussen Wallonië, Vlaanderen en Brussel. Als Wallonië inspanningen levert om het water zoveel mogelijk stroomopwaarts te bergen, dan dienen Vlaanderen en Brussel te investeren in een grotere capaciteit van waterafvoer via het kanaal. Bart Martens pleitte voor een meer integrale benadering van het waterbeleid, ook in het Zennebekken. **Veiligheid** (beveiliging tegen overstromingen), **toegankelijkheid** (voor scheepvaart) en **natuurlijkheid** (met respect voor natuurwaarden en ecologische dimensie) zijn volgens hem de drie pijlers waarop het water- en waterwegbeleid zou moeten steunen.

Algemene Conclusie: Samenwerking, samenwerking, samenwerking !!

Een duidelijke rode draad spon zich door de bijeenkomst: kennisuitwisseling en afstemming tussen alle betrokken actoren. De bijeenkomst van 13 februari 2012 in Halle is daarin alvast geslaagd.

Over de noodzaak om veel meer interregionaal samen te werken om het water van het Zennebekken beter te beheren bestond nauwelijks twijfel onder de deelnemers.

Iedereen was het er ook over eens dat de strijd tegen de overstromingen in de Zennevallei dé topprioriteit moet zijn in het waterbeheerders, zowel van de niet-bevaarbare als van de bevaarbare waterlopen in deze zone!

Vlaanderen, Wallonië en Brussel zouden een deal moeten sluiten om het hoofd te bieden aan de overstromingsproblematiek in de Zennevallei: Wallonië moet stroomopwaarts meer bufferen en bergen, Vlaanderen en Brussel moeten versneld afvoeren via het kanaal.

De vraag naar een verhoogde waterafvoer via het kanaal kwam regelmatig aan bod in de loop van de dag. De vergelijking werd ook gemaakt met de oplossingen die voor de Dender worden naar voor geschoven. Daar heeft de Vlaamse waterwegbeheerder Waterwegen en Zeekanaal nv (WenZ) de vergroting van de stuwen als meest efficiënte maatregel voorgesteld om de overstromingen drastisch te verminderen. Vlaams minister Crevits, bevoegd voor de bevaarbare waterwegen, gebruikte in die context eertijds het beeld van de stop die uit het bad wordt getrokken om de werking van de stuwen en de verlaten van een sluis toe te lichten. "Hoe groter de opening, hoe sneller het bad leegloopt". Het ligt voor de hand dat grotere stuwen, verlaten en langsriolen en bypasses ook op het kanaal Charleroi-Brussel voor een snellere en grotere afvoer kunnen zorgen.

Ook voor het gegevensbeheer en op communicatievlak is er veel meer samenwerking en uitwisseling nodig tussen de beheerders van de niet-bevaarbare én van de bevaarbare waterlopen van de 3 gewesten.

Daarbij ging het niet alleen om de verbetering van directe informatie-uitwisseling tussen bijvoorbeeld de bedieners van kunstwerken, maar ook over de installatie van één performant informatica-systeem, voor alle betrokkenen vrij toegankelijk, waar op permanente basis gegevens beschikbaar zijn over waterniveaus en debieten in het gehele Zennebekken. Lukt die niet om één informatiesysteem te maken, dan dienen de onderscheiden systemen in ieder geval compatibel te zijn.

Zo'n geïntegreerd systeem moet het ook mogelijk maken dat tijdens een alarmfase als overstromingen dreigen, tijdig de gepaste maatregelen kunnen worden genomen, zoals bv. het stilleggen van de scheepvaart en een verlaging van het waterniveau in het kanaal, waardoor extra buffercapaciteit ontstaat. Noodscenario's moeten vooraf concreet en in detail worden uitgewerkt en ingeoefend.

Het vervolg - Juli 2012 : nieuwe interregionale bijeenkomst

Op de bijeenkomst van maandag 13 februari werd meteen aangegeven dat na deze eerste kennismaking verder overleg en samenwerking nodig is. Begin juli 2012 willen de organisatoren van het interregionaal overleg graag van de bevoegde instanties (waterloopbeheerders en waterwegbeheerders) en politieke verantwoordelijken een volledig overzicht ontvangen van de reeds gerealiseerde en de geplande maatregelen om de kans op overstromingen in de Zennevallei stroomopwaarts Brussel drastisch te verminderen. Zoals Lieve Van Linthout, burgemeester van Sint-Pieters-Leeuw het verwoordde: burgers willen geen woorden, maar daden.

De algemene conclusies, een beeldverslag van de dag en de presentaties van de verschillende sprekers zijn beschikbaar op de website www.coördinatiezenne.be.